

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3357/2019. (XII. 16.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.III.1.561/2018/8. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozók (Sághy Erna Mariann, valamint dr. Simon Mihály) jogi képviselőjük (dr. Nónay Gábor ügyvéd) útján eljárva, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszukban kérték, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria Bfv.III.1.561/2018/8. számú végzésének az alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt, mivel a hivatkozott bírósági végzés az indítvány szerint sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében deklarált szólásszabadsághoz való jogot.
- [2] 1.1. Az indítványozókat a Tiszaújvárosi Járásbíróság (a továbbiakban: járásbíróság) bűnösnek mondta ki tártstettesként elkövetett rágalmazás vétségében és ezért őket próbára bocsátotta. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az alapügy sértettje (aki az indítványozókkal szemben jogi képviselője útján indította meg magánvádlóként a jelen ügy alapját képező eljárást) 1992. szeptember 1-jétől folyamatosan védőnőként dolgozik. Feladatait ún. vegyes védőnői körzetben látja el. 2014. november 29-én a HVG című országos hetilapban megjelent egy cikk „Gyermeküktől megfosztott anyák” felcímmel, „Nem a golya viszi” főcímmel, valamint „Nehéz sorsú anyáktól veszik el újszülöttjeiteket, mondvacsinált indokokra hivatkozva – figyeltek fel a jogvédők a terjedő gyámügyi gyakorlatra” alcímmel. A cikket az egyik indítványozó írta, akit a HVG külsős munkatársaként foglalkoztatott. A cikk megírásában a Kesznyétennel kapcsolatos rész tekintetében segítségül volt számára a másik indítványozó, aki ebben az időszakban a Társaság a Szabadságjogokért (a továbbiakban: TASZ) javára megbízási jogviszony keretében dolgozott. A cikk a Kesznyétenen működő helyi gyámhivatalt többször is említette, e körben pedig a sértett személyére és munkakörére is egyértelműen utalt, azzal kapcsolatban pedig az alábbi állításokat tette: „Az eset nem példátlan. Hasonlók sorozatban történnek meg hátrányos helyzetű borsodi településeken, ahol a mélyszegénységben élő roma nők ki vannak téve a gyámügyi hivatal fenyegetésének, és rettegve várják a szülést, mert attól tartanak, hogy gyermeküket nem vihetik haza a kórházból [...]. A gyermekek ruházata nem az évszaknak megfelelő; a nagyobb viszi óvodába a kisebbeket – ilyesemből a szülői elhanyagolásra következtetnek egyes védőnők [...]. Elég egy ellenséges védőnő jelzése, és annak nyomán a gyámügy határozata ahhoz, hogy egy kismama a szülés után azzal szembesüljön a kórházban, hogy nem viheti haza a kisbabáját – mondja a TASZ jogvédő szervezet munkatársa Simon Mihály, hozzátéve: „A Tiszaújvármelletti Kesznyéten roma közössége retteg a helyi védőnőtől, mert javaslatára, és a Tiszaújvárosi Járási Gyámhivatal határozata értelmében több esetben nem vihetette haza a kismama a babát a kórházból. A településen érezhetően nő a feszültség, aminek következtében előfordult, hogy a védőnőt megverték.”

- [3] A sértett 2014. december 11-én szerzett tudomást az újságcikkről, amely miatt 2014. december 29-én rágalmazás vétsége miatt magánindítványt terjesztett elő. Az eljárás során a TASZ munkatársaként dolgozó indítványozó akként nyilatkozott, hogy a sérelmezett újságcikk Kesznyétennel kapcsolatos információit ő nyilatkozta, és azt az újságcikket író – másik indítványozó – HVG-s munkatárs (aki az eljárásban nem tett vallomást) tartalmi változtatás nélkül közölte. Egyúttal azonban azt is kiemelte, hogy a sértettel összefüggő tényállításról az érintett szülőktől értesült, és a sértettől alkotott véleményét jelentős iratanyag áttanulmányozása után állította fel. A sértett az eljárás során tételesen cáfolta az újságcikk állításait, és arról nyilatkozott, hogy őt az újságcikket író indítványozó egyszer sem kereste meg, és sem az önkormányzatnál sem a helyi gyámhivatalnál nem érdeklődött a leközölt információk hitelessége iránt. Emellett részletesen ismertette a helyi gyámhivatal kapcsolódó gyakorlatát, kiemelve, hogy neki személyében nincs jogköre gyermeket kiemelni a családjából. Kifogásolta, hogy a cikk hangulatkeltő, személye ellen negatív hangvételű, és számos ponton valótlan (mivel pl. nem verték meg, és nem is rettegnek tőle a településen).
- [4] A sértett vallomását erősítette egy helyi háziorvos is, aki szerint a sértett szakmai és emberi kvalitásai kiválóak, és az újságcikk állításai mind valótlanok. A járásbíróóság figyelembe vette két olyan tanú vallomását is, akik az újságcikk által említett társadalmi rétegből valók, és akik kiemelték a sértett kapcsán, hogy ő a településen köztisztletnek örvend és munkáját nagy megbecsülés övezi. A bíróság a fentiek mellett figyelembe vette azonban azt is, hogy egy másik, az adott társadalmi rétegből származó tanú szerint a sértett magatartása önkényes volt, és miatta vették el tőle gyermekét (vele kapcsolatban azonban a járásbíróóság rögzítette, hogy a tanú idősebb gyermekei kapcsán kötelezettségét már többször is megszegte – amelyet a Kúria felülvizsgálati határozata is megerősített –, így például gyermekeit a kötelező oltásokra, szűrővizsgálatokra sem vitte el). Egy másik tanú szerint pedig a sértett védőnői szolgálata alatt megnövekedtek a családból kiemelések a településen, és több személy elmondása szerint is félnék tőle a kismamák.
- [5] A járásbíróóság a fentiek alapján megállapította, hogy az újságcikknek azon állítása, miszerint a kesznyéteni roma közösség retteg a helyi védőnőtől, mert javaslatára több kismama se vihette haza a babáját a kórházból, valamint azon kijelentés miszerint a településen nő a feszültség és emiatt megverték a sértettet, egyértelműen tényállításoknak tekinthetők, amelyek valótlanúsága az eljárás során lefolytatott valóság bizonyítása során is kiderült. Ezen tényállítások pedig – a járásbíróóság szerint – külön-külön is alkalmasak voltak arra, hogy azok alapján a sértettel szemben szakmai, fegyelmi felelősségre vonás induljon, mindemellett pedig megkérdőjelezték illetve megsértették a sértett társadalmi megbecsülését.
- [6] A járásbíróóság a továbbiakban foglalkozott a kijelentéseknek a szólásszabadsággal összefüggő jellegével is. E körben a járásbíróóság megállapította, hogy a szólásszabadság különös védelmet követel akkor, amikor a közügyeket és a közhatalom gyakorlását, valamint a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben részvevő személyek tevékenységét érinti. Emiatt ilyen személyeket tevékenységüket illetően fokozott tűrés kötelezettség terheli. A járásbíróóság szerint ugyan kétségtelen, hogy a sértett védőnőként közfeladatot lát el, ugyanakkor az elsőfokú bíróság szerint az újságcikkben megnevezett tevékenység azzal nem volt összefüggésbe hozható. A járásbíróóság szerint az újságcikk kijelentései közül kizárólag az „ellenséges védőnő” kifejezés élvezhetné a szólásszabadság alkotmányos oltalmát, amennyiben az nem abban a szöveggörnyezetben hangzott volna el, ahogyan az az újságcikkben megjelent. Jelen ügyben azonban az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az érintett cikk kifejezetten meghamisította a tényeket, amely azonban semmiképpen nem állhat alkotmányos védelem alatt.
- [7] 1.2. Az első fokú ítélettel szemben az indítványozók fellebbezéssel fordultak a Miskolci Törvényszékhez (a továbbiakban: törvényszék), amely ítéletében a járásbíróóság döntését helybenhagyta. Az indítványozók fellebbezésükben többek között arra hivatkoztak, hogy adatok támasztják alá, hogy egyes családok azért költöznek el Kesznyétenről, hogy kikerüljenek a sértett védőnői illetékessége alól. Úgy vélik, hogy egy újságcikkben meg lehet fogalmazni egy védőnő tevékenységével kapcsolatban kritikákat, és ezzel kapcsolatban le lehet írni azt is, hogy az emberekben félelem van, ahogyan azt is, hogy a családok a védőnő tevékenységét ellenségesnek tartják, ezek ugyanis értéktételnek minősülnek, amely pedig élvezzi a véleménynyilvánítás szabadságának oltalmát (ráadásul úgy véli, hogy a cikkben tett állítások, az elsőfokú ítéletben írtakkal szemben valójában igazolást nyertek). A fentiek mellett azt is kiemelték az indítványozók, hogy a cikk valójában egy rendszerszintű problémára világított rá, és annak célja nem a sértett becsúszása volt.
- [8] A törvényszék ítéletének indokolásában megállapította, hogy a járásbíróóság az eljárási szabályok betartásával folytatta le a bizonyítási eljárást, a tényállást teljeskörűen tisztázta, okszerű következtetéseket vont le, valamint pontosan tisztázta, hogy mely bizonyítékokat értékelt és melyek nem, és így indokolási kötelezettségének is

eleget tett. Ennek alapján a törvényszék rámutatott, hogy az elsőfokú bíróság helyesen minősítette a cikkben megfogalmazottakat tényállításnak [idézve az Alkotmánybíróság 13/2014. (IV. 18.) AB határozatát kiemelte ugyanis a törvényszék, hogy amennyiben egy állítás igazságtartalma legalább részben ellenőrizhető, igazolható, akkor azt már tényállításnak kell tekinteni], amelyekkel szemben azonban – az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján – a véleménynyilvánítás szabadsága nem feltétlen módon érvényesül – hiszen a valótlán tények állítására az nem terjed ki. A törvényszék ítéletében azt is hangsúlyozta, hogy a médiaszabályozás alapján egy sajtóorgánumnak a feladata a pontos és hiteles tájékoztatás, amelybe az is beletartozik, hogy a pro és kontra érvek is összegyűjtésre és bemutatásra kerülnek. Az újságírói etikai kódex alapján pedig egy újságírónak tiszteltetben kell tartania mások emberi méltóságát, és így nem állíthat valótlanságokat, nem használhat mások jóhírnevét sértő kifejezéseket. A törvényszék a fentiek mellett azt is figyelembe vette, hogy a vonatkozó gyermekvédelmi szabályok alapján a védőnőnek kötelessége jeleznie a gyermeket veszélyeztető cselekményeket és helyzeteket, ezeket nem hallgathatja el. A jelzés azonban nem jelenti automatikusan a gyermek elvételt. Ez alapján az is megállapítható, hogy a sértett csak a jogszabályi kötelezettségének tett eleget. Mindezek alapján a törvényszék megállapította, hogy a cikket író indítványozó megsértette az újságírói etikai kódex szabályait, mivel az állításainak valóságtartalmáról nem győződött meg, és a hiteles tájékoztatásra sem törekedett.

- [9] 1.3. A jogerős ítéletábrái ítélettel szemben az indítványozók felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Kúriához. A Kúria végzésében a törvényszék ítéletét hatályában fenntartotta.
- [10] A felülvizsgálati kérelmükben az indítványozók arra hivatkoztak, hogy az újságcikkben nem tényállításokat közöltek, hanem csak a véleményüket, értékítéletüket fejezték ki. Ezt pedig védi a véleménynyilvánítás szabadsága, mivel a közéleti viták szabad folyásához járul hozzá. Az újságcikkben egy rendszerszintű problémára hívták fel a közvélemény figyelmét, ehhez képest a járásbíróság és a törvényszék elmulasztotta az arányossági vizsgálatot.
- [11] A Kúria végzésének indokolásában kiemelte, hogy álláspontja szerint is tényállításnak minősültek a kijelentések, azok minősítését az első- és másodfokú bíróság helyesen végezte el, hiszen ha egy állítás igazságtartalma akárcsak részben is ellenőrizhető, akkor tényállításról van szó. A Kúria azt is kiemelte, hogy a megfogalmazott állítások alkalmasak voltak a sértett becsületének a csorbítására, mivel a lefolytatott valóságbizonyítási eljárás alapján a kijelentések nem bizonyultak valónak. A fentiek alapján azonban egyértelműen kijelenthető, hogy az indítványozók állításai nem álltak a véleménynyilvánítás oltalma alatt – amelyet az Alkotmánybíróság gyakorlata is alátámaszt.
- [12] 1.4. Az indítványozók ezt követően fordultak az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszukban kérték a Kúria végzésének (és az első valamint másodfokú bírósági döntések) megsemmisítését, mivel az álláspontjuk szerint az sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt szólásszabadsághoz való jogukat.
- [13] Az indítványozók szerint az eljáró bíróságok nem ismerték fel az előttük lévő alapjogi konfliktust (a véleménynyilvánítás szabadsága és az emberi méltósághoz való jog relációjában), és így nem értékelték azt sem, hogy a sértett közfeladatot ellátó személynek minősül, így az ő tevékenységével összefüggésben tett kijelentések jóval szélesebb alkotmányjogi védelmet élveznek. E nélkül ugyanis nem tud érvényesülni a polgárok széleskörű tájékoztatásának demokratikus követelménye. Alapvető problémának tartják tehát, hogy a bíróságok nem ismerték fel a feloldandó alapjogi kollíziót, és nem adtak választ arra, hogy egy politikai közszereplőnek nem minősülő, de közfeladatot ellátó személy esetében meddig terjed a véleménynyilvánítás szabadságának határa. Az eljáró bíróságok e körben arra sem adtak választ, hogy az indítványozók büntetőjogi szankcionálása arányban állt-e a sértett jóhírnevének védelméhez való jog biztosításának céljával. Azzal sem foglalkoztak az eljáró bíróságok, hogy a cikkben elhangzó állítások közügyben történő állításnak minősülnek-e, ugyanis ebben az esetben a túlzó, provokatív vélemények tűrésére is köteles lett volna a sértett. Úgy vélik, hogy Kesznyéten település helyzete, és az ott felmerülő – cikkben részletezett – probléma közérdeklődésre tart számot, és így megvitatandó közügynek minősül. A cikk állításainak mechanikus tényállításként kezelése is aggályosnak tekinthető, az indítványozók szerint ugyanis az Alkotmánybíróság 7/2014. (III. 7.) AB határozata szerint közügyekben a politikai véleménynyilvánítás körébe vonható az ezzel összefüggő tényállítás is. Problémásnak tartják azt is, hogy az eljáró bíróságok nem megfelelően ítélték meg a közfeladatot ellátó sértett státuszát sem, ő ugyanis ez alapján – az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata szerint is – fokozottabb tűrésre köteles a tevékenységével kapcsolatos kritikákkal szemben.

- [14] Összességében úgy vélik, hogy az eljáró bíróságok nem végezték el megfelelő módon az alapjogi mérlegelést, nem ismerték fel az előttük álló alapvető alkotmányjogi kérdést, nem minősítették megfelelően a sértett státuszát, és emiatt nem jól húzták meg az őt ért bírálatok, kritikák tűrési határát. Az általuk megfogalmazott állítások ugyanis ezen határon belül maradtak, és így a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos oltalma alatt álltak.

II.

- [15] Az Alaptörvény érintett rendelkezése:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.”

III.

- [16] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a tekintetében megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [17] 1.1. Az alkotmányjogi panasz határidőben a bíróságra érkezett. A panasz megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozók jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozók megjelölték továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálendő bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezését [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány benyújtását részletesen indokolták, kifejtve az Alaptörvényben foglalt jogok sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozók kifejezett kérelmet fogalmaztak meg a bírói döntések megsemmisítésére nézve [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [18] 1.2. Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [19] Jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az alapul szolgáló eljárás terheltjei nyújtották be az ügyüket érdemben lezáró bírói végzéssel szemben, amely ellen további jogorvoslatnak nincs helye.
- [20] 1.3. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [21] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekinthető, hogy az eljáró bíróságok figyelembe vették-e az ügy eldöntése során az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdéséből fakadó szempontokat, megfelelően értékelték-e a sértett státuszát, és az indítványozók részéről róla megfogalmazottakkal szembeni tűrési kötelezettségét.
- [22] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján, a panasz befogadásáról szóló döntést mellőzve, az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése vonatkozásában érdemben bírálta el.

IV.

- [23] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.

- [24] 1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogi panasz alapján „a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság

az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]} Az Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül.

- [25] 2. A fentiek figyelembevételével az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésével összefüggő korábbi gyakorlatát, és abból jelen ügyre nézve az alábbiak kiemelését tartotta fontosnak.
- [26] 2.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlata egységes abban, hogy a közéleti közlésekhez (amikor a megosztott információ, felszólalás vagy egyéb közlés a közülethez kapcsolódik) fokozottabb alaptörvényi védelem kapcsolódik. E körben a 7/2014. (III. 7.) AB határozatában az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy „a szólásszabadság különleges védelmet követel akkor, amikor [közügyeket és a közhatalom gyakorlását,] a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. A közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [17]}. Ugyanez a határozat azt is kimondta, hogy „[a] közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szólással érintett személyek státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki nézeteit. A közéleti véleménynyilvánításra vonatkozó alkotmányos szempontok eszerint egyfelől tágabb körben lehetnek irányadók, mint a közhatalom gyakorlóit vagy a hivatásszerűen közszereplést vállalókat érintő vélemények köre, másfelől viszont nem állítható, hogy a közéleti szereplőket érintő bármely – köztük a közügyekkel semmilyen kapcsolatban nem álló – közlést e szempontok szerint kell megítélni.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [47]} Szintén ezen határozatában emelte ki az Alkotmánybíróság azt is, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága „nemcsak az egyéni önkifejezés, a személy szabad kibontakozásának és szellemi autonómiájának záloga, hanem egyúttal a demokratikus közvélemény és akaratképzés nélkülözhetetlen forrása is. A demokratikus kormányzás és a politikai közélet ugyanis feltételezi a különféle vélemények akadálymentes közlésének, közölhetőségének és ütköztetésének szabadságát. A szólás-, és sajtószabadság pedig a polgárok önkormányzását és a demokratikus párbeszédben való részvételét elősegítve garantálja a demokratikus közélet fejlődését.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [20]–[24]}
- [27] Az Alkotmánybíróság a fentiekkel összhangban, korábban már több alkalommal is vizsgálta, hogy miképp oldható fel a szólásszabadság és valamely közhatalmat gyakorló személy becsülete, jó hírneve közti kollízió. Jelen ügy vonatkozásában ennek ismertetését annak ellenére szükségesnek tartja az Alkotmánybíróság, hogy az alapügy sértettje nem gyakorol(t) közhatalmat, jelzései alapján azonban a közhatalmat gyakorló gyámhivatal eljárhat, így a védőnő mint közfeladatot ellátó személy tekintetében irányadó az Alkotmánybíróság lenti gyakorlata.
- [28] A 3329/2017. (XII. 8.) AB határozat a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatra támaszkodva alakította ki azt a tesztet, amelynek első lépéseként azt kell vizsgálni, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, a közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Második lépésként a bíróságoknak azt kell eldöntenie, hogy a közlés tényállításnak vagy értékítéletnek minősül-e: a közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. Végül vizsgálni kell, hogy a korlátozás nem lépte-e túl a véleménynyilvánítás határát: „a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása” {3329/2017. (XII. 8.) AB határozat, Indokolás [30]–[32]}. Ezen teszt alapján pedig esetről esetre lehet megállapítani, hogy a véleménynyilvánítási szabadságot vagy az érintett jó hírnevét, becsületét kell-e előtérbe helyezni.
- [29] 2.2. A fentiek tükrében elsőik között fontos tehát eldönteni, hogy egy vitatott állítás tényállításnak, vagy értékítéletnek minősül-e. E körben az Alkotmánybíróság a 13/2014. (IV. 18.) AB határozatában kifejtette, hogy a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem

igazolható. Az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valóban bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körülmények között sem mulasztotta el. Az ilyen becsületsértésre alkalmas tényállítások a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé illeszkednek, így büntetendők. Az értékítéletek és a tényállítások közötti különbségtétel a közügyeket nem érintő vélemények minősítésekor is döntő jelentőségű. E minősítés határozza meg ugyanis az adott véleménnyel szemben megengedhető tolerancia határait. Míg az értékítéletet megjelenítő vélemények nagyobb toleranciát követelnek, addig a tényeket állító, avagy híresztelő kifejezések esetében fokozottabb gondosság követelhető meg. Az értékítéletek és a tényállítások eltérő megítélése tehát korrelál a közügyeket vitató és az egyéb ügyeket érintő szólások tekintetében {lásd: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]–[41]}. E körben azonban azt is kiemelte az Alkotmánybíróság, hogy „a közügyek vitatását érintő véleménynyilvánítás szabadsága alóli kivételeket jelentő büntetőjogi törvényi tényállásokat megszorítóan szükséges értelmezni. Ellenkező esetben a közügyeket vitató szólás kriminalizálása az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében garantált alapjog szabad érvényesülése ellen hatna. Mindebből következően a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában írt »tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ« fordulatait kizárólag az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel összhangban lehet értelmezni.” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [42]}

- [30] 2.3. A fentiek mellett azt is szükséges hangsúlyozni, hogy nem csupán azok a közlések tartoznak az Alaptörvény IX. cikkének a védelmi körébe, amelyek a közügyek (valamilyen intézkedés, esemény) megvitatására vonatkoznak, hanem azok is, amelyek egy olyan személyt ítélnek meg, aki részt vesz a közügyek alakításában. Ezzel kapcsolatban a 7/2014. (III. 7.) AB határozat rámutatott, hogy „[a] közéleti szereplőkre vonatkozó beszéd mindazonáltal a politikai véleménynyilvánítás központi alkotóeleme. A közügyek megvitatásának lényegi részét jelentik a közügyek alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások. A társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában – jellemzően a sajtón keresztül – résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják. A sajtónak pedig alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlóit ellenőrizze, aminek szerves részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek és intézmények tevékenységének bemutatása és – akár rendkívül éles hangú – kritikája.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48]}
- [31] A 13/2014. (IV. 18.) AB határozat hangsúlyozta azt is, hogy a sajtó olyan fórumot kínál a szólás szabadságához és a közügyek szabad vitathatóságához, amely kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a közvélemény és a politikusok számára ellenőrizhetővé válhassanak a közhatalmat gyakorlók, illetve a köztisztviselőket vállalkozók. A polgárok kizárólag ilyen információk birtokában alkothatnak szabadon véleményt a közhatalmat gyakorlók teljesítményéről, munkájának hatékonyságáról és minőségéről. Az állami szervek ellenőrizhetősége pedig a polgárok demokratikus önkormányzásának lehetőségét biztosítja, így a polgároknak alapvető joguk van ahhoz, hogy a közügyeket érintő kérdésekről információhoz juthassanak. Mindezekből fakad, hogy az alkotmányos demokráciák a közügyekben való megszólalást fokozott védelemben részesítik. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően a közéleti véleménynyilvánítás lehetőségét annak tartalmára tekintet nélkül azért részesíti védelemben, hogy a politikai közösség valamennyi tagjának esélye és joga lehessen a közügyeket érintő kérdések szabad vitatásához. E politikai diskurzusok és közéleti viták elválaszthatatlan részét alkotja a közügyek alakításában résztvevő személyek nyilvános bírálata is. A közügyek szabad vitatása így szükségszerűen együtt jár a közügyek formálóinak, vagyis a közszereplők ebbéli tevékenységének adott esetben akár éles hangú vagy túlzó kritikájával, illetve nézeteik hitelességének megkérdőjelezésével, szabad cáfolatával és bírálatával. A közéleti párbeszédhez és a közügyek vitatásához ugyanis szorosan hozzátartozik, hogy a közszereplők nyilatkozatai és tettei a nyilvánosság előtt mérettetnek meg. A demokratikus társadalmakban a közhatalom és a köztisztviselőket gyakorlók ellenőrzésének és ellenőrizhetőségének garanciája felöleli a közszereplők bírálatának szabadságát is. Ennek érvényesüléséhez pedig nélkülözhetetlen követelmény, hogy a polgárok különféle retorziók és hátrányos következményektől való félelem nélkül vehessenek részt a közéleti vitákban. E megfontolás alapja, hogy a közügyeket érintő véleménynyilvánítás középpontjában elsősorban a politikai közösség demokratikus működése és nem a szólással, bírálattal érintett közszereplő személye áll {lásd: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [25]–[26]}.

- [32] 3. A fenti alkotmánybíróági gyakorlat alapján jelen ügy vonatkozásában az alábbiak állapíthatók meg.
- [33] 3.1. A sértett által kifogásolt HVG cikk témája egyértelműen közéleti vita tárgyát képezte, hiszen egy, az érintett térségben fokozottan megjelenő problémát járt körbe, arról adott tájékoztatást. A közéleti viták és a közügyek szabad vitathatósága keretében pedig az is egyértelműen rögzíthető, hogy a sajtónak az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdéséből is fakadó joga és kötelessége, hogy a közérdeklődésre számot tartó témákról megfelelően és hitelesen tájékoztasson.
- [34] Emellett az Alkotmánybíróság azt is hangsúlyozza, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló cikkben nem pusztán egy közéleti (vagy az érintett családok származására tekintettel kisebbségi) vitáról volt szó, hanem e mögött – a szólásszabadsághoz való jog mellett – egy másik alapjog és annak érvényesülése, érvényesíthetősége is állt: a szülők és a család jogai. Az indítványozó újságíró, és az indítványozó jogvédő tehát egy olyan kérdésben szólalt meg, amely mögött egy védendő alapjog áll.
- [35] Így jelen ügyben egyértelműen megállapítható, hogy a HVG munkatársaként dolgozó indítványozónak az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdéséből fakadóan nemcsak alkotmányosan védett joga volt ahhoz, hogy a témáról cikket írjon, hanem kiemelkedően fontos társadalmi érdek fűződött ahhoz is, hogy azt a nagy nyilvánosság előtt megjelentesse. Ezeket pedig az eljáró bíróságok sem vitatták.
- [36] 3.2. A következő alkotmánybíróági gyakorlat alapján azt is rögzíteni lehet, hogy egy közfeladatot ellátó személynek (mint a védőnő) a tevékenységével szemben megfogalmazott kritikát, értékvéleményt (összességében vélemény) főszabály szerint tűrnie kell, még akkor is, ha az élesebb, túlzó hangvételű. Ez a tűrés kötelezettség [amellett, hogy annak korlátja a vélemények esetében – az alkotmánybíróági gyakorlat alapján – az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése is] azonban csak az értékvéleményt tartalmazó véleményekkel szemben és a valósnak bizonyuló tényállításokkal szemben áll fenn. Az Alkotmánybíróság fentiekben részletezett gyakorlata alapján viszont az olyan tényállításokkal szemben, amelyek igazságtartalma nem igazolható, az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében deklarált véleménynyilvánítás szabadsága nem véd – kivéve, ha a valótlan tény állító személy nem tudott a tény hamisságáról és e körben a kellő körültekintést sem mulasztotta el.
- [37] 3.3. Az eljáró bíróságok az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben a HVG-ben megjelent cikknek a sértetthez vonatkozó állításait tényállításnak minősítették, és így nem az értékvéleményt tartalmazó véleményekre irányadó alkotmányos szempontok szerint bírálták el, hanem azt valóságbizonyítás alá vetették. Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság az alábbiakat hangsúlyozza: az indítványozóknak a HVG cikkében megfogalmazott állításai, egyfelől egy állításuk szerint megvalósult cselekményre (miszerint a településen tapasztalható feszültségek miatt a védőnőt megverték), másfelől pedig egy tényhelyzetre (félnek tőle a kismamák a településen) utaltak. Ezekkel kapcsolatban egyértelműen megállapítható, hogy azok nem egy tényből levont következtetést, és nem is egy értékvéleményt tartalmazó véleményt közöltek, hanem egy általuk valósnak gondolt eseményt illetve helyzetet mutattak be. A cikk szövegkörnyezetéből ráadásul az olvasók nem arra következtethettek, hogy ezek az állítások csak szóbeszéd, vagy csak egyes személyek által állított történések, hanem kifejezetten arra, hogy ezek hűen tükrözik a valóságot. Ezek alapján helyesen jutottak arra a következtetésre az eljáró bíróságok, hogy az indítványozók állításai tényállítások voltak.
- [38] Fontos hangsúlyozni továbbá azt is, hogy a járásbíróság ítéletében kiemelte, hogy az „ellenséges védőnő” kifejezés használata minősülhet véleménynek, annak részletes alkotmányossági vizsgálatát azonban már nem folytatta le. Ennek azonban jelen ügy szempontjából nem volt relevanciája, mivel a tényállításnak minősített fenti két állítás okán irreleváns, hogy az „ellenséges védőnő” kifejezés a véleménynyilvánítás szabadságának oltalma alatt áll-e vagy sem. Így bár – a helytálló járásbíróági minősítése ellenére – annak alkotmányos vizsgálatát az eljáró bíróságok valóban elmulasztották, az az ügy elbírálását összességében nem befolyásolta.
- [39] 3.4. Jelen ügyben tehát az eljáró bíróságok az alkotmányossági szempontokat figyelembe vették: rögzítették ugyanis, hogy a cikk témája közéleti vita tárgyát képezte, ahogyan azt is, hogy a védőnő közfeladatot ellátó személy, e körben megfelelő módon minősítették a vita tárgyát képező (tény)állításokat is, amelyekkel szemben lefolytatták a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény alapján előírt valóságbizonyítási eljárást is, és amely eredményeképpen, az alkotmánybíróági gyakorlatot és az alkotmányossági szempontokat figyelembe véve ítélték meg az indítványozók állításait.

- [40] Ezek alapján megállapítható, hogy a Kúria (és a járásbíróság valamint a törvényszék) döntésével nem sértette meg az indítványozó Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében rögzített jogát.
- [41] 4. Mindezek figyelembe vételével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria végzése nem sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdését, így az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2019. december 3.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1235/2019.

• • •